

XÂY DỰNG CƠ SỞ DỮ LIỆU CÁC TÀI LIỆU VỀ BIỂN ĐẢO VIỆT NAM TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI

NGUYỄN VĂN THIÊN*

Tóm tắt

Trong thời gian gần đây vấn đề chủ quyền biển và các đảo trên biển Đông đang ngày càng căng thẳng và có những diễn biến phức tạp. Việc bảo vệ vững chắc chủ quyền biển đảo Việt Nam là trách nhiệm thiêng liêng của mỗi tổ chức, công dân Việt Nam. Thực hiện đường lối lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng và Nhà nước Trường Đại học Văn hoá Hà Nội đã có nhiều hoạt động thiết thực hướng về biển đảo Việt Nam. Một trong những hoạt động đó là việc nhà trường đã tiến hành nghiên cứu, thu thập tài liệu xây dựng cơ sở dữ liệu (CSDL) các tài liệu về biển đảo Việt Nam. Bài viết này giới thiệu về CSDL các tài liệu về biển đảo Việt Nam, trong đó tập trung vào các yếu tố chính cấu thành nên CSDL như: Phần mềm quản trị CSDL; tài liệu số quản trị trong CSDL; các chuẩn, tiêu chuẩn áp dụng trong xử lý và tổ chức thông tin trong CSDL; trang thông tin các tài liệu về biển đảo Việt Nam - Giao diện của CSDL.

Từ khóa: Biển đảo, cơ sở dữ liệu, biển đảo Việt Nam.

1. Mở đầu

Việc bảo vệ vững chắc chủ quyền biển đảo Việt Nam là trách nhiệm thiêng liêng của mỗi tổ chức, công dân Việt Nam đối với lịch sử dân tộc; là nhân tố quan trọng bảo đảm cho dân tộc ta phát triển bền vững. Nghị quyết Đại hội lần thứ XI của Đảng chỉ rõ: “Mục tiêu, nhiệm vụ quốc phòng, an ninh là bảo vệ vững chắc độc lập, chủ quyền, thống nhất, toàn vẹn lãnh thổ; giữ vững chủ quyền biển, đảo, biên giới, vùng trời; bảo vệ Đảng, Nhà nước, nhân dân và chế độ XHCN...”. Đó là ý chí sắt đá, quyết tâm không gì lay chuyển được của dân tộc Việt Nam dưới sự lãnh đạo của Đảng.

Trong nhiều biện pháp để bảo vệ chủ quyền biển đảo Việt Nam, Đảng và Nhà nước ta luôn có sự quan tâm đến việc tuyên truyền thông tin về chủ quyền biển đảo. Việc tuyên truyền thông tin về chủ quyền biển, đảo là vấn đề quan trọng của việc tuyên truyền đối ngoại, là hoạt động thông tin định hướng cho nhiều đối tượng trong nước cũng như nước ngoài. Trường Đại học Văn hóa Hà Nội là cơ sở đào tạo nguồn nhân lực về văn hóa nghệ thuật lớn nhất của Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch. Trong nhiều năm qua cán bộ, giảng viên và sinh viên của Trường đã có nhiều hoạt động ý nghĩa hướng về biển đảo Việt Nam. Thực hiện Chương trình phối hợp thống nhất hành động của Ủy ban

* Thạc sĩ, Khoa Thư viện - Thông tin, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội.

Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam năm 2015; Hướng dẫn số 142 - HD/BTGTW ngày 12/2/2015 của Ban Tuyên giáo Trung ương về công tác tuyên truyền biển, đảo năm 2015, bên cạnh nhiều hoạt động nghiên cứu, tuyên truyền về biển đảo, văn hóa biển đảo Việt Nam, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội đã tiến hành nghiên cứu xây dựng cơ sở dữ liệu (CSDL) các tài liệu về biển đảo Việt Nam. Đây là một hoạt động mang nhiều ý nghĩa: Một mặt CSDL tài liệu về biển đảo là một kênh thông tin hữu ích phục vụ cho hoạt động giảng dạy, học tập và nghiên cứu khoa học của nhà trường về biển đảo nói chung và về văn hóa biển đảo nói riêng; Mặt khác CSDL tài liệu về biển đảo góp phần vào việc truyền thông tin về biển đảo Việt Nam đến đông đảo nhân dân Việt Nam và bạn bè quốc tế.

2. Giới thiệu về cơ sở dữ liệu các tài liệu biển đảo Việt Nam tại Trường Đại học Văn hóa Hà Nội

Phần mềm quản trị cơ sở dữ liệu

Với mục đích tạo lập ra CSDL tài liệu về biển đảo toàn văn gồm nhiều tài liệu ở những định dạng khác nhau có nội dung về biển đảo Việt Nam, với giao diện là một trang thông tin trực tuyến để người dùng tìm kiếm khai thác thông tin trong CSDL, nhóm nghiên cứu tại Trường Đại học Văn hóa Hà Nội đã lựa chọn giải pháp xây dựng CSDL tài liệu về biển đảo dưới hình thức một thư viện số. Phần mềm thư viện số mã nguồn mở Dspace được lựa chọn để tạo lập và quản lý CSDL. Lý do chọn giải pháp này vì:

- Dspace là một bộ phần mềm mã nguồn mở hỗ trợ giải pháp xây dựng và phân phối các bộ sưu tập số hóa trên Internet, cho phép các thư viện, các cơ quan nghiên cứu phát triển và mở rộng. Nó cung cấp một phương thức mới trong việc tổ chức và xuất bản thông tin trên Internet.

- Dspace được sử dụng cơ bản như một phần mềm lưu trữ và phân phối tài liệu số với ba vai trò chính:

+ Giúp cho việc thu nhận và quản lý tài liệu được dễ dàng, bao gồm cả siêu dữ liệu của tài liệu;

+ Giúp cho việc truy cập tài liệu được dễ dàng, bằng cả việc liệt kê và tìm kiếm;

+ Giúp cho việc bảo quản tài liệu lâu dài.

- Dspace có một cộng đồng lớn người sử dụng và phát triển trên toàn thế giới, được sử dụng trong các tổ chức giáo dục, chính phủ, tư nhân và thương mại.

- Dspace là phần mềm mã nguồn mở, miễn phí.

- Dspace dễ dàng tùy chỉnh để phù hợp với nhu cầu của người sử dụng; Giao diện dạng web nên dễ dàng trong việc truy cập.

- Dspace có thể được cài đặt dễ dàng; sử dụng được trên nhiều hệ điều hành như Windows, Linux, Unix... Sử dụng hệ quản trị cơ sở dữ liệu Postgres SQL hoặc Oracle.

- Dspace có thể quản lý và lưu giữ tất cả các loại tài liệu kỹ thuật số. Tài liệu được biên mục theo chuẩn Dublin Core Metadata rất phổ biến và thông dụng.

- Dspace có khả năng tìm kiếm tài liệu toàn văn.

- Dspace có sự phân quyền và bảo mật mạnh. Có thể phân quyền đến từng tài khoản người dùng, đến từng bộ sưu tập hoặc thậm chí đến từng tài liệu.

- Dspace có các quyền được cấu hình khá chi tiết như: Quyền xem biểu ghi thư mục, Quyền xem toàn văn...

- Dspace có hỗ trợ đa ngôn ngữ, trong đó có tiếng Việt.

+ Tài liệu số quản trị trong cơ sở dữ liệu

Tài liệu số là yếu tố rất quan trọng không thể thiếu trong việc xây dựng các cơ sở dữ liệu toàn văn. Trong thư viện số hay trong các hệ thống thông tin số việc thu thập lựa chọn các tài liệu số để đưa vào quản trị, phổ biến cần phải tuân thủ rất nhiều quy định. Trước hết là phải tuân thủ luật bản quyền và quyền sở hữu trí tuệ. Các cơ quan hay tổ chức muốn thu thập, tổ chức và phân phối thông tin, tài liệu số phải tuân thủ đầy đủ các quy định trong luật bản quyền và quyền sở hữu trí tuệ. Nội dung các tài liệu số được thu thập, tổ chức, phổ biến phải phù hợp với chủ trương chính sách của Đảng và Nhà nước và theo đúng quy định của pháp luật. Các tài liệu số được thu thập cần căn cứ và bám sát vào mục đích của hệ thống thông tin số cũng như phù hợp với đối tượng phục vụ mà hệ thống thông tin hướng tới. Từ những định hướng trên việc thu thập các tài liệu vào quản trị trong CSDL các tài liệu về biển đảo Việt Nam tuân thủ theo các yêu cầu sau:

- Các tài liệu được thu thập gồm những tài liệu đã được xuất bản, công bố có nội dung về biển đảo Việt Nam; tồn tại dưới nhiều hình thức khác nhau như sách, bài báo, văn bản pháp quy...

- Các tài liệu được thu thập phải phù hợp với đường lối của Đảng, chủ trương chính sách của nhà nước và theo đúng quy định của pháp luật. Không thu thập các tài liệu có nội dung trái với chủ trương của Đảng và Nhà nước, trái với quy định của Pháp luật.

- Các tài liệu được thu thập từ nhiều nguồn khác nhau như: Các thư viện và trung tâm thông tin trong đó chủ yếu là từ Thư viện Quốc gia Việt Nam; các cá nhân và tổ chức; các địa chỉ khác nhau trên mạng Internet.

- Các tài liệu được thu thập, tổ chức và phân phối trong CSDL thông qua trang thông tin trực tuyến phải tuân thủ đúng theo quy định của luật bản quyền và quyền sở

hữu trí tuệ. Cụ thể, chỉ lưu trữ và công bố rộng rãi các tài liệu có bản quyền và quyền sở hữu trí tuệ. Đối với các tài liệu chưa có bản quyền chỉ công bố rộng rãi thông tin thư mục và các tệp đính kèm tóm tắt nội dung về tài liệu. Đối với các văn bản pháp quy có nội dung liên quan đến biển đảo Việt Nam do các cấp khác nhau ban hành sẽ thu thập, tổ chức và công bố rộng rãi.

Căn cứ trên các tiêu chí đã xây dựng, nhóm nghiên cứu đã tìm kiếm, thu thập được trên 250 tài liệu số có nội dung về biển đảo Việt Nam. Toàn bộ các tài liệu số thu thập được đã được xử lý, tổ chức đưa vào quản trị trong CSDL và phân hoạch thành 03 bộ sưu tập:

- Bài báo tạp chí;
- Sách điện tử;
- Văn bản pháp quy.

+ Các chuẩn về xử lý và tổ chức thông tin áp dụng trong xây dựng cơ sở dữ liệu

Cũng như đối với tài liệu truyền thống, tài liệu số cần phải được xử lý để tạo lập ra các siêu dữ liệu hay còn gọi là thông tin thư mục nhằm giúp quản trị thông tin đồng thời tạo ra các điểm truy cập cho người dùng tin tìm kiếm. Để tạo ra sự thống nhất và thuận lợi cho việc chia sẻ thông tin giữa các hệ thống, trong quá trình xử lý tài liệu số, tổ chức các siêu dữ liệu cần lựa chọn áp dụng nhiều chuẩn và tiêu chuẩn khác nhau. Trên thực tế có nhiều chuẩn, tiêu chuẩn khác nhau về xử lý và tổ chức thông tin đã được các tổ chức trên thế giới và trong nước xây dựng và ban hành.

Căn cứ vào các tiêu chí như:

- Xu hướng sử dụng các chuẩn trong lĩnh vực xử lý và tổ chức thông tin trên thế giới và tại Việt Nam;
- Sự chi đạo, định hướng của cơ quan quản lý nhà nước;
- Tính hiện đại và sự phù hợp của các chuẩn;
- Mức độ phổ biến của các chuẩn.

Nhóm nghiên cứu đã lựa chọn và áp dụng một số chuẩn, tiêu chuẩn về xử lý và tổ chức thông tin để xây dựng CSDL tài liệu về biển đảo Việt Nam tại Trường Đại học Văn hóa Hà Nội gồm:

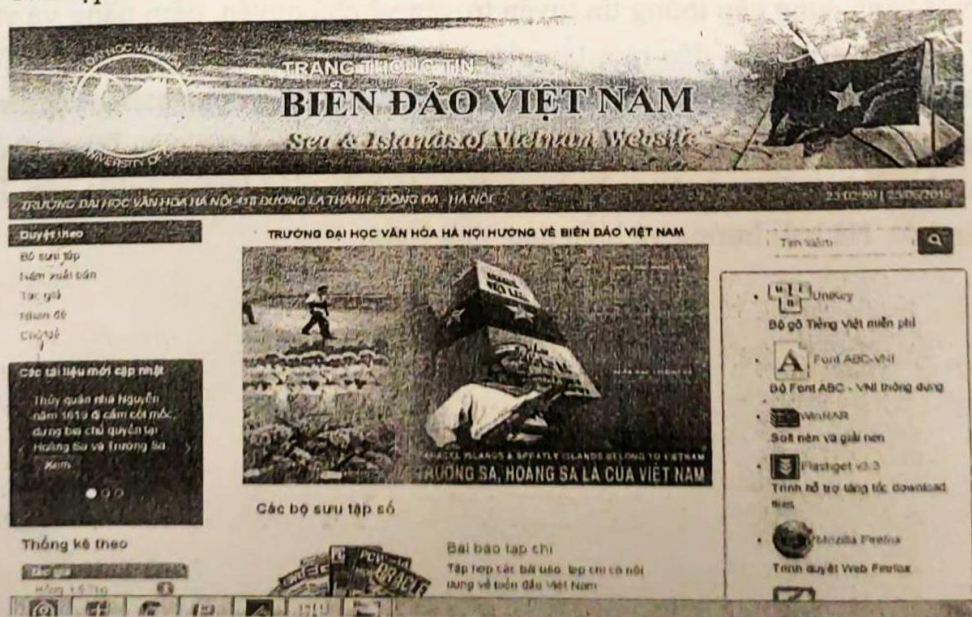
- Khổ mẫu biên mục Dublin Core;
- Quy tắc mô tả Anh Mỹ AACR 2 - Anglo-American Cataloguing Rules 2;
- ISO 8601 - 2004: Data element and interchange format - information interchange
- Representation of date and times - Thống nhất định dạng dữ liệu về ngày, tháng và thời kỳ;

- ISO 639 - 1,2: Codes for the representation of names of language - Chuẩn hóa việc mô tả ngôn ngữ áp dụng trong lĩnh vực thuật ngữ, từ vựng, thông tin tư liệu.

Đây là những tiêu chuẩn đã và đang được áp dụng rộng rãi trên thế giới trong lĩnh vực xây dựng các thư viện số và hệ thống thông tin số. Tại Việt Nam, năm 2007, Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch đã có công văn gửi tới các thư viện và trung tâm thông tin trong cả nước khuyến nghị nên nghiên cứu áp dụng một số chuẩn trong đó có Quy tắc mô tả Anh Mỹ AACR 2 - Anglo-American Cataloguing Rules 2. Năm 2011, Bộ Thông tin và Truyền thông đã ban hành thông tư số 24 quy định về việc tạo lập, sử dụng và lưu trữ dữ liệu đặc tả trên trang thông tin điện tử hoặc cổng thông tin điện tử của cơ quan nhà nước. Trong đó hướng dẫn chi tiết về việc áp dụng, sử dụng chuẩn Dublin Core để mô tả tài nguyên thông tin.

Trang thông tin về biển đảo Việt Nam

Trang thông tin về biển đảo - giao diện của CSDL tài liệu về biển đảo Việt Nam - được Trường Đại học Văn Hóa Hà Nội thiết lập và cài đặt tại tên miền <http://Dlib.huc.edu.vn/biendao>. Trang thông tin được kế gồm nhiều lớp. Trang chủ ngoài những phần hình ảnh tĩnh, động; các trang trí mỹ thuật thì mục đích chính của trang này là cung cấp công cụ tìm kiếm để người dùng có thể tìm kiếm các tài liệu được quản trị trong CSDL bằng nhiều phương thức khác nhau. Người sử dụng có thể tìm nhanh hay duyệt tất cả các tài liệu trong CSDL theo các tiêu chí khác nhau như: bộ sưu tập, năm xuất bản, tác giả, nhan đề, chủ đề. Bên cạnh đó trang chủ còn cung cấp một cửa sổ cho phép người sử dụng có thể tìm kiếm tất cả các tài liệu trong CSDL gồm nhiều bộ sưu tập.

Hình 2: Trang chủ thông tin biển đảo Việt Nam

Lớp 2 của trang thông tin biển đảo cho phép người dùng tiếp cận đến các bộ sưu tập được quản lý trong CSDL. Hiện tại có 03 bộ sưu tập đã được thiết lập bao gồm:

- Bài báo, tạp chí: Tập hợp các bài báo, tạp chí có nội dung về biển đảo;
- Sách điện tử: Tập hợp những cuốn sách điện tử có nội dung về biển đảo;
- Văn bản pháp quy: Tập hợp các văn bản pháp quy có nội dung về biển đảo.

Lớp 3 của trang thông tin biển đảo cung cấp giao diện cho phép người dùng tiếp cận đến các thông tin chi tiết về từng tài liệu được quản lý trong CSDL như: Tác giả; Nhan đề; Từ khóa; Năm xuất bản; Tóm tắt; Định danh. Ngoài ra giao diện này cũng cung cấp cho người dùng đường dẫn để liên kết đến file toàn văn của tài liệu được quản trị trong CSDL.

3. Kết luận

Trong giai đoạn hiện nay, để nâng cao chất lượng và hiệu quả hoạt động tuyên truyền thông tin về biển, đảo Việt Nam việc áp dụng những thành tựu của KHCN đặc biệt là công nghệ thông tin để thu thập, xử lý, tổ chức và phân phối thông tin là rất cần thiết. Thông qua việc nghiên cứu và triển khai xây dựng, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội đã xây dựng thành công CSDL các tài liệu về biển đảo Việt Nam.

Với giao diện là một trang thông tin trực tuyến được thiết lập tại Trường Đại học Văn hóa Hà Nội gồm hàng trăm tài liệu số có nội dung về biển đảo Việt Nam được quản trị, đây là một kênh cung cấp thông tin tuyên truyền về chủ quyền, tiềm năng và văn hóa biển đảo Việt Nam tới đông đảo mọi tầng lớp nhân dân trong nước và bạn bè quốc tế. Đồng thời đây cũng là kênh thông tin hữu ích phục vụ cho hoạt động giảng dạy, học tập, nghiên cứu khoa học của cán bộ, giảng viên và sinh viên trong trường. Trang thông tin về biển đảo được thiết lập và đưa vào hoạt động là một việc làm ý nghĩa của Trường Đại học Văn hóa Hà Nội hướng về biển đảo Việt Nam.

N.V.T

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Tiếng Việt

1. Coyle, Karen (2007), *Siêu dữ liệu và mục đích của nó*, Bản tin Thư viện - Công nghệ thông tin, Tp. Hồ Chí Minh, tr.25-29.
2. Phạm Minh Quân (2005), *Hiểu và sử dụng Dublin Core*, Bản tin Liên hiệp Thư viện, Tp. Hồ Chí Minh, tr.32-37.
3. Nguyễn Văn Thiên (2009), *Xây dựng thư viện số tại Thư viện Tạ Quang Bửu Trường Đại học Bách khoa Hà Nội*, Kỷ yếu hội thảo khoa học, Hội Thư viện Việt Nam, Hà Nội, tr.59 - 64.
4. Đỗ Quang Vinh (2009), *Thư viện số chỉ mục và tìm kiếm*, Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.

Tiếng Anh

1. Witten, Lan H (2005), *How to Build a Digital Library*, New York: Morgan Kaufmann.

Websites

1. <http://Dlib.huc.edu.vn/biendao>
2. <http://dublincore.org/documents/2005/11/07/usageguide/>
3. <http://Dspace.org>